

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Opinia Komitetu Polityki Naukowej o sprawozdaniu z działalności i sprawozdaniu z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2024.

Dotyczy: oceny sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki wraz ze sprawozdaniem z ewaluacji działalności NCN, w związku z obowiązkami Komitetu Polityki Naukowej wynikającymi z art. 340 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.).

Otrzymane do opiniowania sprawozdanie z działalności Narodowego Centrum Nauki to dokument liczący 105 stron, zaś sprawozdanie z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki z 2024 roku to dokument liczący 137 stron.

Komitet Polityki Naukowej, po zapoznaniu się z przedstawionymi sprawozdaniami, zauważa co następuje:

Powołane w październiku 2010 roku Narodowe Centrum Nauki to kluczowa instytucja finansująca badania podstawowe w Polsce w oparciu o zasadę konkurencyjnych konkursów grantowych. Wprowadzenie tego modelu finansowania badań w istotny sposób wpłynęło na wzrost jakości badań i widoczność polskiej nauki na forum międzynarodowym. Wysoko oceniamy działalność Narodowego Centrum Nauki i uznajemy jego wkład w rozwój badań naukowych w Polsce. Generalnie pozytywnie oceniamy oba przedstawione dokumenty - sprawozdanie z działalności i sprawozdanie z ewaluacji działalności NCN.

Jednocześnie Komitet Polityki Naukowej zwraca uwagę na pewne kwestie, które wymagają doprecyzowania lub uwzględnienia w dalszej działalności NCN. Zauważamy i rekomendujemy:

Naukowcy ubiegający się o granty w ramach rozpisywanych konkursów sygnalizują problem bardzo niskiego wskaźnika sukcesu w niektórych konkursach, sięgającego niekiedy tylko 8%. Dla porównania w ERC (UE) to ok. 25%, a w NSF (USA) wskaźnik ten to ok. 27%. Powodem odrzucania wniosków nie jest ich słaba jakość lecz brak wystarczających środków finansowych. To budzi niezadowolenie i frustrację środowiska naukowego zachęcanego do większej aktywności w pozyskiwaniu środków na finansowanie badań. W 2024 roku dzięki stworzeniu list rezerwowych przez NCN i interwencji Ministerstwa Nauki ostatecznie udało się sfinansować 1700 projektów (z ponad 10 000 zgłoszonych), co podniosło średni wskaźnik sukcesu z 14% do 17%, ale nie może to być docelowe rozwiązanie problemu. Z tych względów Komitet Polityki Naukowej rekomenduje zwiększenie budżetu NCN i utrzymywanie jego regularnego wzrostu, a także utrzymanie mechanizmu list rezerwowych i przeanalizowanie współczynnika sukcesu grantów składanych powtórnie.

Doceniamy fakt, że udział beneficjentów programów NCN w poszczególnych panelach jest przedmiotem analiz NCN i wskazuje na jego starania o sprawiedliwy i transparentny przebieg procesu oceny wniosków grantowych, jednocześnie zwracamy uwagę, że wciąż występuje problem dysproporcji w finansowaniu wniosków w poszczególnych grupach dyscyplin. Finansowanie w grupach ST i NZ w latach 2011-2024 dotyczyło odpowiednio 43% i 42% wniosków, podczas gdy w grupie dyscyplin HS

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

tylko 32%, jak wynika ze sprawozdania z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki. Rekomendujemy zatem dalsze monitorowanie i doskonalenie systemu oceny wniosków grantowych ze względu na ich dyscyplinarne zróżnicowanie, w tym na specyfikę problematyki badawczej podejmowanej przez wnioskodawców w grupie Nauk Humanistycznych, Społecznych i o Sztuce (HS).

Dostrzegamy problem niskich wynagrodzeń za recenzje i prace zespołów eksperckich, co może spowodować zniechęcenie najlepszych ekspertów do pracy na rzecz NCN i wpływać na pogorszenie jakości procesu oceny wniosków konkursowych. Rekomendujemy podniesienie stawek za posiedzenia zespołów, recenzje i oceny. Poddajemy pod dyskusję potrzebę zwiększenia dotacji podmiotowej NCN, co umożliwi sprawniejsze jego działanie.

Zauważamy, że w sprawozdaniu z ewaluacji 2024 roku nie ma porównania wskaźników bibliometrycznych czasopism, w których ukazały się publikacje będące wynikiem realizacji projektu (dla porównania rok do roku), a także brakuje informacji o kosztach ponoszonych przez grantobiorców na publikacje O A.

prof. dr hab. Ewa Gruza
Przewodnicząca KPN
Warszawa, dn. 25 kwietnia 2025 r.